

Prof. dr hab. Marek Maciejczak

Warszawa, 26. 07. 2021

Wydział Administracji i Nauk Społecznych

Zakład Filozofii i Etyki w Administracji

Pl. Politechniki 1 00-661 Warszawa

Do Rady Doskonałości Naukowej

Przedmiotem przedstawionej poniżej opinii jest dorobek naukowy w dziedzinie filozofii dra Piotra Karpińskiego, absolwenta Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, w związku z ubieganiem się o stopień doktora habilitowanego.

Zatrudnienie i przebieg kariery zawodowej

Doktor Piotr Karpiński jest obecnie dyrektorem i nauczycielem filozofii w Klasycznym Liceum Ogólnokształcącym im. ks. Stanisława Konarskiego w Skierniewicach oraz wykładowcą filozofii w Wyższym Seminarium Duchownym w Łowiczu (Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie). Piotr Karpiński studiował w Akademii Ekonomicznej w Krakowie i otrzymał stopień magistra w zakresie handlu zagranicznego w 2001, następnie w 2006 uzyskał stopień magistra teologii w Papieskim Wydziale Teologii w Warszawie. Odbył też w 2009 Studia podyplomowe w Uniwersytecie Jagiellońskim na Wydziale Polonistyki. Stopień doktora nauk teologicznych uzyskał w 2011 w Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie.

Nauka

Doktor Piotr Karpiński ogółem opublikował 2 monografie: „Zrozumieć człowieka. Antropologia kazań ks. Józefa Tischnera” (praca doktorska 2011) oraz „Odślanianie cielesności. Wieloaspektowa problematyka ciała w fenomenologii francuskiej” (2020), 28 artykułów w czasopismach, 5 w pracach zbiorowych, 3

przekłady z języka francuskiego, 20 recenzji, 7 sprawozdań z konferencji. W tym po uzyskaniu stopnia doktora Piotr Karpiński opublikował 5 artykułów w pracach zbiorowych, 26 w czasopismach, 3 przekłady z języka francuskiego. Większość z nich w tzw. punktowanych czasopismach. Piotr Karpiński brał udział w 12 konferencjach, w tym 10 krajowych i 2 międzynarodowych organizowanych przez Polskie Towarzystwo Fenomenologiczne. Opublikował 18 recenzji po uzyskaniu stopnia doktora, 7 sprawozdań z konferencji, spotkań i seminariów filozoficznych. Dr Piotr Karpiński jest członkiem Polskiego Towarzystwa Fenomenologicznego i współpracownikiem British Society for Phenomenology oraz Ideas Forum International Academic and Scientific Association. Odebrał cztery staże i kwerendy biblioteczne we Francji i jedną w Brazylii. Recenzował prace dla Fenomenologii i Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych, był sekretarzem redakcji i zastępcą redaktora naukowego „Studia Loviciensiae”.

Dydaktyka

Jako dydaktyk Piotr Karpiński uczył języka francuskiego w Seminarium Duchownym w Łowiczu w latach 2009-2012. Od roku akademickiego 2011\2012 prowadzi wykłady i ćwiczenia i seminarium magisterskie z filozofii nowożytnej i współczesnej w Wyższym Seminarium Duchownym w Łowiczu, a od 2015\2016 wyklada również filozofię przyrody. Od 2014 naucza filozofii w Klasycznym Liceum Ogólnokształcącym im. ks. Stanisława Konarskiego w Skierniewicach. Prowadzi też seminarium magisterskie, wypromował dotychczas 3 magistrów.

Organizacja i popularyzacja filozofii

Dr Piotr Karpiński jest od 2013 członkiem Komitetu Okręgowego Olimpiady Filozoficznej w Skierniewicach, a od 2014 przygotowuje uczniów do Olimpiady Filozoficznej. Był organizatorem spotkań i debat z niewierzącymi, prowadził panel dyskusyjny.

Od strony ilościowej i punktowej przedłożony dorobek nie budzi zastrzeżeń.

1. Rozprawa habilitacyjna

„Odsłanianie cielesności. Wieloaspektowa problematyka ciała w fenomenologii francuskiej”. Wydawnictwo WAM, Kraków 2020, ss. 408.

Monografia o tym tytule została przedłożona jako osiągnięcie naukowe, zgodnie z art.219 ust.1 pkt2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (DZ.U. z 2018 r., poz. 1668. Przedstawię cele monografii a następnie ocenię ich realizację.

W pracy postawiono hipotezę badawczą głoszącą, że w klasycznej fenomenologii niemieckiej temat ciała, choć obecny, nie został wystarczająco opracowany, co stało się ‘milczącą wskazówką’ dla następnych pokoleń fenomenologów, zwłaszcza francuskich, którzy umieścili je w centrum rozważań fenomenologicznych. Takie umiejscowienie tematyki ciała poskutkowało daleko idącymi przekształceniami w obrębie samej fenomenologii. Autor stawia przed sobą dwa cele główne: przedstawienie francuskiej fenomenologii ciała oraz wskazanie zmian w metodzie fenomenologicznej, które są konsekwencją umieszczenia problematyki ciała w centrum zainteresowania fenomenologii francuskiej. Autor wymienia jeszcze cele drugorzędne pracy: wykazanie, że fenomenologia francuska jest „całościową i odrębną formacją filozoficzną”, że badanie przebiega z perspektywy pierwszoosobowej, a nie historyczno-filozoficznej, że określenie statusu ciała ma miejsce wobec kontekstu naukowo-naturalistycznego i symboliczno-kulturowego, że dokonuje się poprzez „różne ścieżki dostępu”, że w francuskiej fenomenologii ciała występują znaczące tendencje: metafizyczna i teologiczna.

Wymienione cele wyznaczają ściśle strukturę pracy. Rozdział I dotyczy trzech kontekstów francuskiej fenomenologii ciała. Autor kolejno omawia:

1. swoistość filozofii francuskiej, jej ducha, język i styl;
2. problematykę ciała w filozofii francuskiej, koncepcje Kartezjusza, Maine de Birana, Bergsona;
3. recepcję fenomenologii Husserla i ontologii egzystencjalnej Heideggera w filozofii francuskiej.

Rozdział I ukazał horyzont problematyki ciała w filozofii francuskiej, obecne w niej zagadnienia subiektywności i egzystencji, stopniowe kształtowanie się koncepcji podmiotu cielesnego, rolę ciała w poznawaniu i szerzej pojmowaniu kondycji ludzkiej. Autor zwrócił uwagę na recepcję fenomenologii niemieckiej, szczególnie kwestię przyswojenia metody fenomenologicznej. Wskazał następnie na dziedziny jej zastosowania przez najwybitniejszych współczesnych filozofów francuskich: J.-P. Sartre'a, M. Merlau-Ponty'ego, E. Levinasa, P. Ricoeura, M. Henry'ego, J.-L. Mariona.

Wymieniony myślicielom poświęcił kolejne sześć rozdziałów (II-VII). Przedstawił w nich etapy rozwoju koncepcji cielesności w twórczości każdego z myślicieli, prowadzące do ostatecznej postaci jaką przybrały te koncepcje. Zaakcentował zmiany, niekonsekwencje, aporie, poddał dyskusji główne zalety i braki. Sformułował własną ocenę stanowisk.

W rozdziale VIII, na podstawie omówionych koncepcji cielesności, Autor sformułował cztery wnioski, które, jego zdaniem, nasuwają się z przedstawionych analiz: 1. fenomenologię francuską zajmuje przede wszystkim problem egzystencji, związków człowieka ze światem i innymi ludźmi, 2. w stosunku do stanowisk Husserla i Heideggera fenomenologia francuska jest krytyczna, bardziej źródłowa, 3. znacznej modyfikacji uległo Husserlowskie pojęcie świadomości i intencjonalności; uwzględniono „nowe” typy świadomości: emocjonalną, obrazującą, percepcyjną; przypisano ciału odrębny rodzaj świadomości o charakterze nietetycznym, przedrefleksyjnym, spontanicznym; świadomość nie jest konstytuująca, świat dostępny jest w rozkoszowaniu, przeżywaniu itd. 4. przekształcono znacznie pojęcie podmiotu w stosunku do Husserla koncepcji Ja transcendentalnego; podmiot jest aktem neantyzacji, poznającym ciałem, ucieleśnioną świadomością, sobością (soi), obdarowanym, zagadniętym, wezwanym.

Uzupełnieniem podanej charakterystyki fenomenologii francuskiej są wskazane dwie „tendencje” w podejściu do zagadnienia ciała: od strony świata i od strony życia. Mianowicie ujęcia ciała jako: zdolności doświadczenia świata zewnętrznego i jako subiektywnie przeżywanego. Autor wskazuje też trzecią drogę przez intersubiektywność i ocenia ją jako najlepszą, najbardziej owocną poznawczo. Wymienia trzy koncepcje intersubiektywności w fenomenologii francuskiej: jako

spojrzenia drugiego, inności zinteryzowanej oraz fenomenu erotycznego. Są one zarazem fazami postępu w badaniu fenomenu cielesności.

Ostatecznie Autor stwierdza, że w fenomenologii francuskiej wyraźnie występują dwie tendencje: metafizyczna i teologiczna. W pierwszej wyróżnia jeszcze aspekty pozytywny i negatywny. Pozytywny obejmuje próby określenia podstawowej zasady bytu, a jego przedstawicielami są: Sartre, Merleau-Ponty, Levinas; negatywny natomiast starania o przewycięzenie metafizyki, jego przedstawicielem jest głównie Marion, który podąża (za tzw. późnym Heideggerem). W drugiej tendencji – teologicznej chodzi o „fenomenologizację teologii”, zastosowanie narzędzi metody fenomenologicznej do zagadnień teologicznych.

W *Zakończeniu* monografii znajdujemy podsumowanie treści rozdziałów, potwierdzające zrealizowanie zadania badawczego oraz wskazanie możliwości dalszych badań. Autor zwraca uwagę na nieobecność dwóch tematów w filozofii francuskiej, wymagających potraktowania jako odrębne zagadnienia, a są nimi: „czasowy wymiar ciała” oraz „płciowość i seksualność człowieka”.

2. Inne prace

Artykuły (5 w pracach zbiorowych, 26 w czasopismach) powstałe po doktoracie dotyczą przede wszystkim francuskiej filozofii i w zasadzie zostały wykorzystane w monografii. Z niewymienionych w notce do monografii, zwraca uwagę obszerny, opublikowany w tym roku, artykuł: „Zwrot erotyczny w fenomenologii francuskiej?”, zawiera on rzetelne sprawozdanie z badań fenomenu erotycznego, jako próby przekroczenia metafizyki. Ciekawy jest wszechstronny komentarz do przekładu ważnego tekstu M. Merleau-Ponty’ego: *Le primat de la perception et ses consequences philosophiques*. Autorem przekładu jest dr Piotr Karpiński („Maurice Merleau-Ponty: Filozofia percepcji *in nucleo* (komentarz do przekładu)”. W komentarzu znajdziemy szczegółowo zarysowany kontekst historyczny i teoretyczny tego tekstu oraz charakterystykę stanowiska M. Merleau-Ponty’ego odnośnie do świadomości percepcyjnej oraz roli ciała w percepcji. Kolejny tekst warty uwagi to: „Paula Ricoeura tożsamość narracyjna”, w którym Autor omawia złożone stanowisko Ricoeura w

odwołaniu do jego głównych prac i uwag komentatorów. Inne teksty np.: „Podmiot w dramacie seksualnym. Próba fenomenologicznego ujęcia erotyzmu”; „Problem relacji między materią a duchem. Od ontologii do fenomenologicznej hermeneutyki”; „Motyw miłości w fenomenologii Michela Henry’ego”, „Wiara chrześcijańska a fenomenologia w ujęciu J.-L. Mariona” itd. są ściśle związane z tematyką monografii.

W artykułach nie dotyczących bezpośrednio aspektów koncepcji J.-P. Sartre’a, M. Merleau-Ponty’ego, E. Levinasa, P. Ricoeura, M. Henry’ego, J.-L. Mariona czy szerzej fenomenologii francuskiej, dr Piotr Karpiński zwykle przywołuje jako kontekst teoretyczny wymienionych autorów. Ważną częścią artykułów dra Piotra Karpińskiego związana jest z twórczością ks. Tischnera np.: „Prawda i wolność w wychowaniu. Podstawy pedagogiki chrześcijańskiej ks. Józefa Tischnera”, (przedstawia kolejne fazy kształtowania się koncepcji wychowania), „Między nieuchronną skończonością a nieśmiertelnością. Vladimira Jankélévitcha i Józefa Tischnera dwugłos na temat śmierci”, (dyskusja radykalnie różnych stanowisk i możliwości ich pogodzenia); „Myślenie według wartości czy według miłosierdzia? Tischnera wędrówki od Ja aksjologicznego do Ja agatologicznego”, (uzasadnienie pierwszeństwa myślenia według miłosierdzia); „Fenomen zerwania (z powodu różnic wyznawanych poglądów); „Biblia w Filozofii Dramatu ks. Józefa Tischnera”, (obecność Biblii w problematyce zła, dramatu człowieka i dialogiczności Boga) itd.

Z innych tematów, które dr Piotr Karpiński porusza zwracają uwagę artykuły: „Edyty Stein filozofia życia duchowego”, (spójne przedstawienie analiz życia duchowego jako odsłaniania w człowieku obrazu Boga); „Wiara i sens. Racjonalność człowieka według Josepha Ratzingera – Benedykta XVI”, (omówienie centralnego tematu prac Josepha Ratzingera – zagadnienia wiary); „Zakład Pascala w czasach po „śmierci Boga”, (przedstawienie kontekstu zakładu, cech filozofii Pascala, argumentacji zakładu, interpretacji J. Fileka, w której miejsce Boga zajmuje człowiek); „O stosunkach między wiarą i rozumem w ujęciu kardynała Johna Henry’ego Newmana”, (przedstawienie biografii Kardynała, przeświadczeń dotyczących poznania, relacji nauka – wiara). Wymienione artykuły cechuje rzetelność, logiczna struktura, jasny język, celne wnioski, bogata bibliografia.

Ocena

Niewątpliwie praca „Odsłanianie cielesności. Wieloaspektowa problematyka ciała w fenomenologii francuskiej” (2020), jest znaczącym osiągnięciem badawczym. Charakteryzuje się jasno wskazanymi celami badawczymi, logiczną i spójną strukturą prowadzącą do realizacji postawionych celów. Obejmuje trudną i obszerną tematykę. Zawiera rzetelne i zasadniczo pełne charakterystyki najważniejszych osiągnięć fenomenologii francuskiej, twórczości J.-P. Sartre’a, M. Merleau-Ponty’ego, E. Levinasa, P. Ricoeura, M. Henry’ego, J.-L. Marion.

Obok prac wymienionych „źródłowych” autorów znajdujemy również odniesienia do najważniejszych komentarzy dotyczących tych prac. Autor uwzględnił też polską recepcję fenomenologii francuskiej. Monografia omawiana daje ostatecznie przekonujący obraz problematyki ciała w fenomenologii francuskiej. Język monografii jest bardzo bogaty i zgodny w pełni ze stylem francuskiej fenomenologii. Autor przekonująco i spójnie przedstawia bardzo złożone, pojęciowo i argumentacyjnie, koncepcje wybranych filozofów. Oceny omawianych stanowisk formułuje w sposób wyważony, są raczej celne; choć można mieć zastrzeżenia odnośnie do przedstawienia koncepcji Husserla i Heideggera. Są potraktowane jednowymiarowo i służą jako tło, na którym wyraźniej odcinają się koncepcje fenomenologów francuskich. Z pewnością nie oddają złożoności ich stanowisk i tym samym zakresu inspiracji, które francuscy fenomenologowie czerpali od niemieckich filozofów. Niemniej zasadniczy wpływ obu myślicieli na fenomenologię francuską został ukazany.

Własne wnioski z analiz Autor formułuje ostrożnie. Niekiedy przechodzi do wniosku bez dostatecznego uzasadnienia. Wnioski pojawiają się bez poprzedzającego rozumowania, podania argumentacji. To właściwie jedyna słaba strona tej pracy. Rozumiem, że trudno oczekiwać dystansu do swoistego języka pełnego metafor, obrazów, porównań itd., skomplikowanej siatki pojęciowej - tematyki, której Autor poświęcił wiele lat i wymagać, aby starał się zachować standardy jasności i przejrzystości języka, poprawność rozumowań właściwe dla filozofii analitycznej. Uważam jednak, że należy starać się o nadanie wywodom jak najwyższego stopnia możliwej dla badanej dziedziny ścisłości. Nie jest to wymaganie, któremu, z uwagi na kompetencje, Autor nie mógłby sprostać.

Praca „Odsłanianie cielesności. Wieloaspektowa problematyka ciała w fenomenologii francuskiej” wnosi wymagany przez procedurę habilitacyjną nowy wkład w dyscyplinie filozofia. Hipoteza głosząca, że w klasycznej fenomenologii niemieckiej temat ciała nie został wystarczająco opracowany, a właśnie dla francuskich fenomenologów stał się centralnym zagadnieniem prowadzącym do znaczących zmian w metodzie fenomenologicznej i w rezultacie powstania swoistego nurtu w obrębie fenomenologii francuskiej, została w pełni potwierdzona.

Ważne pod względem teoretycznym artykuły zostały wykorzystane w monografii. Inne, o których pisałem powyżej, podobnie jak monografia są rzetelne, poprawne pod względem struktury i języka, ciekawe pod względem treści. Świadczą o dobrym warsztacie i ciągłym poszerzaniu zainteresowań ich Autora.

Również działalność dra Piotra Karpińskiego jako dydaktyka i propagatora filozofii jest godna odnotowania. Wprowadzenie uczniów do finału Olimpiady Filozoficznej, kierowanie pracami dyplomowymi itd. świadczą o autentycznej pasji nauczycielskiej i znajomości przedmiotu.

Podsumowując:

Przedstawiony mi do recenzji dorobek naukowy i dydaktyczny dra Piotra Karpińskiego, spełnia kryteria ministerialne, wymagane w związku z ubieganiem się o stopień doktora habilitowanego w dyscyplinie filozofia. Wnioskuje przeto o dopuszczenie dra Piotra Karpińskiego do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego.

